

ESCOLA RURAL. OBLIT A PERPETUITAT?

Assessoria de Primària i Escola Rural (Coneixement del Medi)
Rogeli Santamaria Luna

1.- JUSTIFICACIÓ.

L'activitat docent va lligada a l'anàlisi de la realitat escolar. En fer aquesta anàlisi a les zones rurals s'arriba a una rotunda conclusió, definitiva i unànim: l'escola rural, amb poques excepcions, és sistemàticament oblidada per l'Administració Educativa, pels professors que no exerceixen en ella i pels sindicats.

Es pretén justificar aquest oblit dient que hi ha poques escoles rurals, pocs xiquets, pocs pares, pocs mestres. Res més allunyat de la realitat perquè de pobles de Castelló amb escola: - quasi un 60 % tenen centres d'EGB incomplets, - un 35 % tenen centres amb 1 o 2 unitats, quasi tots ubicats en medi rural.

De quant en quant hi ha programes d'Educació Compensatòria per als quals diuen que l'Escola Rural és preferent... I tornem a l'amnèsia legislativa.

Ara pareix que ja comença ésser contemplada la nostra Escola Rural a la legislació: Responsable de Centre, plantilla.

És hora de repetir les coses que s'han dit tantes vegades, hora d'exposar les problemàtiques de l'Escola Rural i de proposar alternatives. Açò que ve a continuació n'és una mostra.

2.- PROBLEMÀTICA DE L'ESCOLA RURAL.

2.1. ESBÓS.

La problemàtica de l'Escola Rural és de tipologia molt variada. Ací l'hem estructurada en

quatre grups: els alumnes, els professors, els centres i "els altres". Després ens centrarem en l'apartat dels professors i de la cultura rural.

Problemes referits als alumnes.

- * Deprivació lingüística, social, cultural... front al "model" dominant (cultura urbana).
- * Aïllament i manca de motivació (l'escola és aliena a la seua realitat, hi ha pocs companys... amics).
- * Pocs alumnes del mateix "nivell", el que empobreix llur relació de comunicació-experimentació-intercanvi d'informació.
- * Expectatives d'estudi quasi nul·les.
- * Baix nivell econòmic.

Problemes referits als professors.

- * Excés de nivells i/o àrees amb la consegüent manca d'especialització.
- * Aïllament socio-professional: el

L'Escola Rural, arrelada al medi. Les eixides, necessàries a l'escola rural

mestre té poca gent amb la qual parlar del seu treball...

- * Inaccessibilitat a recursos culturals, legislatius...
- * Incomunicació i impossibilitat de reciclatge (centres de professors allunyats, inexistència de mestres de recolzament que possibiliten el reciclatge, exclusió de convocatòries per ser centres incomplets, ...).
- * Carència de formació prèvia sobre l'Escola Rural: als llibres que parlen d'escola no es diu quasi res d'ella, tampoc als plans d'estudi dels futurs ensenyants.
- * Altres (problemes personals, familiars, ...).

Problemes referits als centres.

- * Manca de recursos (instal·lacions deficientes, material didàctic escàs o inexistent, oferta cultural de l'entorn pobra, inaccessibilitat a noves tecnologies, ...).
- * Falta de personal als centres i excessiva mobilitat del professorat, el que dificulta fer un Pla Educatiu a mig plaç i desenvolupar-lo.

Problemes referits a la Comunitat Educativa general.

- * Implicació mínima dels agents extraescolars (pares, veïns, ajuntaments, ...) en les activitats dels centres.
- * Visió "reduïda" i "pobra" de l'escola, del treball docent i del que es fa o es vol fer a l'escola.
- * Nivell cultural generalment baix.
- * No valoren la seua cultura (coneiximents...) perquè sempre se'ls ha dit que són uns incultes.

2.2. EL MESTRE RURAL.

Envoltat per la seua closca escolar, oblidat pel Sistema Educatiu, consumeix poc a poc la il·lusió i l'esperança de que la seua escola rural funcione com ell va voler una vegada: centre de cultura, d'intercanvi i de relació, entorn del procés d'ensenyament-aprenentatge, lloc d'investigació (científica, educativa,

ASSESSORIES

cultural, ...).

Vehement, en solitari, ell s'esforça en desenvolupar programes i projectes que il·lusionen els alumnes i reviscolen la pròpia il·lusió.

Quan aplega de fora, com quasi tots, vol conèixer el poble, la comarca. És una zona interior, pobra, quasi despoblada, també oblidada per tots. No hi ha documentació per a iniciar l'estudi del poble. Ho ha de muntar ell, però hi ha tantes coses que fer ... que va ajornant "el seu coneiximent del medi", per això serà difícil que es preocupe per ensenyar bé les coses del poble i de la comarca, perquè ell no se les sap.

Solitari, sempre en solitari: fins que arriba el dia en que la il·lusió s'esvaeix i ja no li cal experimentar ... Ja en sap prou. Comença la nefasta travessia de la passivitat, restaura i enalteix l'autoritat i s'encadena totalment als llibres de text, apologia de la cultura oficial, urbana.

Aleshores exerceix ja totalment com a propagandista del "progrés" de la vida urbana, meta dels "sers civilitzats".

2.3. CULTURA RURAL I CULTURA OFICIAL.

G. Anaya diu: "*Un maestro que aunque no lo pretenda va a enfatizar tanto la importancia de su saber ante el pueblo que a poco esfuerzo que haga, conseguirá que la escuela sea la prueba patente de la incapacidad de los aldeanos para la cultura, el saber, la ciencia y todo cuanto la escuela enseña.*" (1)

Encara que no ho vulguem els mestres, tenim i manifestem la "cultura", nostra cultura, oficial i enllançada (llibresca), contraposada a la cultura popular rural, vivencial i viva, transmesa de pares a fills.

La cultura rural no està feta per

ningú, ve d'antic, però cadascú la fa seua, la viu i la transmet. Així, tots els membres de la comunitat són actors de llur cultura.

Amb la Reforma (les adaptacions curriculars) se'ns ofereix l'ocasió de redescobrir la cultura popular (costums, coneiximents, parla, ...) i d'enaltir-la al nivell d'"allò que s'ensenyava a l'escola". Descobrir l'entorn, conèixer-lo i voler-lo pot ser tot ú. És feina nostra.

Per a J. Salanova "*La escuela rural debe ante todo lograr que el alumno se sienta solidario con el pueblo en que vive, debe ser el motor que impulse la evolución de los pueblos a quienes se destina, hacia su dignidad, su libertad y su cultura.*" (2)

El medi rural ens ofereix la seua cultura, però hem de saber rebre-la perquè no se'ns donarà en llibres. Hem de transmetre-la o fer que siguin els alumnes qui la recerquen. El mestre que coneix l'entorn pot afavorir que els escolars construisquen llurs coneiximents a partir del que viuen i coneixen i no els reben com a cosa feta per altres, aliena a la seua realitat.

3.- ALTERNATIVES. PROPOSTES.

Les propostes que presente a continuació surgen de la pròpia experiència en una escola unitària concreta i poden aplicar-se, amb modificacions si cal, a altres escoles.

Com fer-nos sentir?

* Utilitzant la "Memòria del Centre" s'exposen els problemes i les suggerències per solucionar-los.

* Tractar els problemes al Consell Escolar i fer les gestions corresponents.

* Fer amb altres escoles un PAEP (Projecte d'Acció Educativa Preferent de Singularitat Rural) i abordar els problemes conjuntament.

* Veure's amb els mestres d'escoles

veïnes, fer activitats conjuntes. Si cal, fer un Seminari....

Com no avorrir-se ni avorrir (sempre)

* Fer un plantejament d'Educació Ambiental. L'Educació Ambiental té uns objectius prou atractius com per a dedicar-se a ella de ple, però hi ha un segon motiu que implica més directament al professorat: l'Educació Ambiental suposa un canvi de metodologia, d'actituds del mestre cap al poble i cap a l'alumnat. No es pot fer Educació Ambiental estant front al poble i front als alumnes, sent el set-ciències autosuficient, especialista en fragmentar la realitat en assignatures.

La realitat és global, multidisciplinària i com tal cal que la tractem, col·laborant amb altres docents i amb pares, alumnes, veïns.... El mestre així pot eixir de la seua "eterna soletat en la incultura", éssent actor de cultura viva.

* Igual que l'Educació Ambiental i ha altres propostes que poden dinamitzar l'escola, com ara: premsa a l'escola, foment lector, la ràdio, dramatització, educació per a la pau, per a la salut, consumerista, que poden organitzar-se com a tallers, com temes transversals, monogràfics, ... Podem fer correspondència escolar, intercanvis escolars i escoles viatgeres, miniempreses. Cal ajustar-se a la situació concreta de cada escola.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- (1) ANAYA, G. (1979). *Qué otra escuela..* Madrid : Akal Editor (pàg.89)
 (2) SALANOVA, J. (1983) *La escuela rural. Métodos y contenidos.* Madrid: ZERO-ZYX (pàg. 32)